

Knoz, Tomáš

První žádosti o konfiskáty (1621-1623)

In: Knoz, Tomáš. *Pobělohorské konfiskace : moravský průběh, střeoevropské souvislosti, obecné aspekty*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2006, pp. [159]-174

ISBN 8086488349 (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123616>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

První žádosti o konfiskáty (1621–1623)

Přirozenou součástí konfiskačního procesu bylo přidělování konfiskátů konkrétním osobám, ať již fyzickým, nebo právnickým.²⁶⁸ Císařská dvorská komora se nemohla dlouhodobě starat o tak rozsáhlé majetky, zvláště v období trvajících válečných konfliktů, kdy drancování všech možných vojsk a další válečné události cenu statků neustále snižovaly, o přímou dlouhodobou správu neměla ani zájem. Ve většině případů šlo pouze o to nalézt pro statky propadlé konfiskaci nového držitele, jenž by odpovídal veškerým podmínkám, které měly císaři Ferdinandu II. pomoci provést vysněnou dalekosáhlou reformu monarchie. V únoru 1623 na toto téma úředníci císařské dvorské komory napsali: „Vždycky se najde dosti zájemců, kteří koupí statky i za vyšší cenu, nežli zní taxa. Najde se jich dokonce tolik, že nezůstanou žádné statky nazbyt. Do budoucna se dá počítat s tím, že se statky prodají i za vyšší cenu, než na jakou byly oceněny. Proto není třeba pospíchat a prodávat je zájemcům hned a za každou cenu.“²⁶⁹ Zdali měl pisatel tohoto vyjádření naprostou pravdu, není zcela zřejmé. František Matějka se například domnívá, že především konfiskace malých statků a nemajetných šlechticů císaři mnoho finančních prostředků nepřinesly.²⁷⁰ Statky bylo obtížné prodat za slušnou cenu, protože uvolněných panství se najednou v zemi objevilo příliš mnoho. V okamžiku, kdy byly statky odňaty původním majitelům a byl vyjasněn jejich další osud, se však vyskytlo žadatelů o konfiskované statky dost a dost.

(268) KNOZ, T.: *Pobělohorské konfiskace na Moravě jako komunikace*, s. III; TYŽ: *Die Konfiskationen nach 1620 in Mähren als politischer und juristischer Prozess*, s. 40–52.

(269) „Erinnerung“ Liechtensteinovi ohledně taxace panství pro Albrechta z Valdštejna: „...wohl Kaufleute vorhanden, welche die Güter in der gesetzten Tax gern annehmen, ja sich dero mehr befinden, als noch Güter übrig seyn sollen, diß in künftigt alle Güter, wo nicht höher doch der Schätzung gemäß, und darunter nicht werth, geben und hingelassen werden...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, Řezno, II. únor 1623, fol. 129.

(270) Podle slov Františka Matějky „je přímo trapné sledovat činnost (konfiskační) komise při vyšetřování té většiny nucených šlechticů, kteří neměli majetek, o který by někdo stál (o venkovské dvory z tehdejších vlivných osob neměl nikdo zájem), a proto se šlo po penězích, pokud ovšem nějaké měli. Každá stovka zlatých, kterou bylo možno na vyšetřovaných vyždímat, byla císaři dobrá. Tak bylo možno zjistit, že u třiceti postižených uloupili jen 300–500 zlatých, dokonce u tří zcela zchudlých se musela komise spokojit jen s 50–60 zlatými. Komise se však setkala i s takovými, kteří ani přes nátlak nemohli nic dát.“ MATĚJEK, F.: *Morava za třicetileté války*, s. 84.

Sociální a motivační diference prvních žadatelů

Zájemce o konfiskáty z let 1621 až 1623 je možno rozdělit do několika skupin. První z nich tvoří šlechtici, kteří významným způsobem Ferdinand II. podporovali buď jako vojenští velitelé, nebo ve vysokých úředních funkcích. Mezi nimi se navíc ještě stále objevovali i příslušníci předbělohorské moravské šlechty, kteří se během povstání přidali k císaři a nyní se v dlouhodobé perspektivě snažili svých zásluh využít i v majetkové oblasti. Především lze uvést jména Jana staršího Kavky z Říčan, Seifrieda Kryštofa Breunera, Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic, Adama mladšího i jeho syna Rudolfa z Valdštejna, Rombalda Collalta, Michaela Adolfa z Althannu, Lva Buriana Berky z Dubé, Maxmiliána a Gundakara z Liechtensteina, Kryštofa Pavla z Liechtensteina-Castelkornu, Gerharda z Questenberga, Štěpána Schmidta z Freihofenu, Karla Strassolda na Štěplovci, Jiřího z Náchoda, Zdeňka Žampacha z Potnštejna, Václava Bruntálského z Vrbna, Hanibala ze Schaumburga, Tomáše Cerboniho, Jana Rusbera, Mikuláše Frankopana, Emericha Czobora, Jana z Melssingu.²⁷¹

Druhou skupinu by bylo možné charakterizovat jako nižší úředníky, nižší vojenské velitele a soukromé aktivisty v procesu konfiskací, kteří čerpali především ze svého přístupu k informacím, resp. z blízkosti k nejvyšší postaveným osobám. Zde šlo zpravidla přímo o blízkost k císaři Ferdinandovi II. a nebo v moravských poměrech ke kardinálu Dietrichsteinovi. Právě tato skupina čerpala ze širokého a z oficiálních pramenů ne příliš viditelného okruhu řadových vrchnostenských, krajských, zemských i dvorských úředníků, kteří sice nežádali přímo o přidělení konfiskátů, ale z těžko kontrolovatelných rozsáhlých přesunů majetku dokázali ekonomicky těžit. Například braním úplatků, získáváním vyšších úředních postů nebo prosazováním se ve funkcích advokátů a nájemců panství. V prvních letech konfiskačního procesu se v této souvislosti mezi žadateli o konfiskáty v dietrichsteinské korespondenci vyskytla jména Karla Villingera ze Schönnerbergu, Ferdinanda Katzensteina, Gottfrieda Falbenhaubta, Adama Gabelkovera z Gabelkoven, Tomáše Mingoniho, Césara z Neuhausu, Jeronýma Bonaciny, Eliáše Schillera, Filipa Holbeina. Ve všech případech šlo o císařské úředníky, kteří buď měli u Ferdinanda II. přímo finanční pohledávky, např. v nevyplacené mzdě, anebo se o prospěch Rakouského domu zasloužili svou dlouholetou a aktivní službou. Alespoň tak je to zpravidla formulováno v císařových přímluvných listech, adresovaných Dietrichsteinovi spolu s originální suplikou. Zajímavou roli hráli ti z nich, kteří měli

(271) Do této skupiny by ještě bylo možno zařadit Esteru z Meggau, rozenou ze Sulzu, vdovu po významném císařském důstojníkovi. K jednotlivým osobám srov. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, Korespondence kardinála Dietrichsteina.

osobní přístup k panovníkovi a mohli na něj vyvíjet neformální vliv. Pro Jana Jakuba de Magno (Magnise) a Šimona Kratzera ze Schönsbergu je společné postavení spjaté spíše se zemí a s osobností kardinála Františka z Dietrichsteina nežli s císařem.²⁷² Ještě před vydáním konfiskačního protokolu se mezi uchazeči o přidělení statků na Moravě začaly objevovat také osoby, jež byly svázány s povstáním a původně byly také potrestány. Za nejruznější přísliby císaři jim byl ovšem trest prominut a byla jim navrácena někdejší práva, a to ve větším rozsahu, nežli to zajišťoval generální pardon. V tomto případě šlo o Víta Jindřicha z Thurnu, Fridricha z Kounic, Jana Jiřího Streina a Jana Mořice Rederna.²⁷³

Zcela zvláštnímu postavení při získávání konfiskátů se v tomto období těšil sám kardinál Dietrichstein, který měl faktickou možnost vetovat veškeré supliky o přidělení těch statků, které si vyvolil pro svou vlastní osobu. Je zajímavé sledovat, jak Dietrichstein v tomto období lavíroval mezi postavením císařského gubernátora, olomouckého biskupa, významného moravského aristokrata a mikulovského pána, jenž v konfiskačním procesu sledoval především své vlastní cíle a cíle vlastní rodiny. V jednotlivých konfiskačních kauzách proto nebylo nikdy zcela jisté, jaké stanovisko kardinál zaujme a koho z postižených osob nebo žadatelů o konfiskáty podporí.²⁷⁴ Zapomenout nelze ani výše popisované a ve sledovaném období stále pokračující snahy klášterů a kapitul o náhradu za škody a získání dalšího majetku.

Postup nejpružnějších žadatelů o konfiskáty

K prvnímu přidělování konfiskátů ze zimy 1621 a jara 1622 bylo možno přistoupit v okamžiku ujasnění rozsahu restitucí. Tehdy se také začali na císaře obracet zájemci o přidělování konfiskátů. Bylo to prakticky ve stejné době, kdy se císař Ferdinand II. začal svým věrným odvděčovat i jiným

(272) Jan Jakub Magno byl dietrichsteinským protireformačním komisařem na Moravě. Šimon Kratzer ze Schönsbergu byl regentem dietrichsteinských statků na Moravě, později též protireformačním komisařem a držitelem několika statků získaných z konfiskací. MATĚJEK, F.: *Morava za třicetileté války*, s. 130–133; HRUBÝ, F. (ED.): *Moravské korespondence a akta*. I, s. 303–304.

(273) Žádost Fridricha z Kounic o restituci cti a zaopatřovací příspěvek pro rodinu, zvláště děti vychovávané u jezuitů, obdařených již Boleradicemi, o vsi Řečkovice a Nížkovice. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 419, kart. 141, březen 1623. Císařův příkaz dát statek Kunín (Kunwald) Janu Mořici Redernovi. TAMTĚŽ, inv. č. 421, kart. 140, květen 1623, fol. 69 a HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmische Reihe, kn. 333, květen 1623, fol. 162v. Srov. též SLOVÁK, J. (ED.): *Moravský konfiskační protokol*. Zde se ovšem již jména uvedených rebelů, pardonovaných ještě před vydáním protokolu, neobjevila.

(274) KNOZ, T.: *Pobéloborské konfiskace na Moravě jako komunikace*, s. 105–106.

způsobem, mimo jiné masovým povyšováním a udělováním nejrůznějších titulů, popřípadě udělováním inkolátů v zemi. Například jedni z největších politických příznivců císaře, Karel z Liechtensteina a hrabě Helfried Leonard z Meggau, dostali 8. září 1622 řád zlatého rouna. Takových ocenění a projevů vděku však bylo na počátku dvacátých let uděleno značné množství.²⁷⁵ Absence dokumentů o správě Moravského markrabství z února roku 1621 v Dietrichsteinově archivu a především absence jakýchkoliv dokumentů pro rok 1620 v řadě „Gedenkbücher“ císařské dvorské komory ovšem může mít do jisté míry vliv na utvoření správné představy o počátcích předávání konfiskátů jako důležité a dlouhodobé složky konfiskací. Z dostupných materiálů vyplývá, že k prvním ze žádostí patřila patrně suplika rytíře Karla Strassolda na Štemplovci, pocházejícího z Itálie a usazeného na Opavsku, o olomoucký dům uprchlého předáka stavovského povstání Jana st. Skrbenského z Hříště na Fulneku a Dřevohosticích.²⁷⁶ Je samozřejmě velmi obtížné interpretovat, z jakého důvodu byl právě Strassoldo mezi nejpružnějšími žadateli. Zda šlo o jeho přístup k informacím a rychlé zorientování se ve vzniklé situaci, kontakt na Skrbenského, anebo o souhru náhod. V každém případě však byla v listopadu téhož roku uvedená žádost zamítnuta.²⁷⁷ Z vyšších a významnějších šlechticů byl asi prvním žadatelem Zdeněk Žampach z Potnštejna na Hodoníně a Bořeticích, který v říjnu roku 1621 usiloval o zisk konfiskované vsi Násedlovice, jež původně patřila Karlovi z Kounic.²⁷⁸ Posléze svůj zájem v prosinci téhož roku rozšířil o konfiskované břeclovské panství „*Hauptrebela*“ Ladislava Velena ze Žerotína, které sousedilo s jeho Hodonínem, a Žampach je proto velmi dobře znal. Toto panství však bylo předmětem zájmu i podstatně

(275) KHEVENHÜLLER, F. CH.: *Annales Ferdinandei*. Bd. 9, pag. 1596, 1619. Helfried Leonard z Meggau (1577–1644) patřil na počátku dvacátých let 17. století k okruhu nejvěrnějších podporovatelů císaře Ferdinanda II., v letech 1612–1644 byl dokonce příslušníkem císařské tajné rady. Ve dvacátých letech byl zároveň císařským místodržícím v Dolních Rakousích, takže se bezprostředně podílel na konfiskačním procesu, do něhož zprostředkovaně vstoupil i na Moravě. Byl právníkem vystudovaným na univerzitě v Padově a v Bologni, což pro jeho účast na konfiskačním procesu představovalo ty nejlepší předpoklady. Nebylo proto divu, že se mu císař na počátku dvacátých let za jeho věrné služby neodměňoval pouze přidělováním konfiskátů a úřadů, ale také udělováním vysokých vyznamenání. SCHWARZ, H. F.: *The Imperial Privy Council*, s. 300–302.

(276) HRUBÝ, F. (ED.): *Moravské korespondence a akta*. I, s. 244.

(277) Žádost Karla Strassolda ze Štemplovce o olomoucký dům povstálého a uprchlého Jana st. Skrbenského z Hříště. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 399, kart. 134, červenec 1621. Zamítnutí této žádosti TAMTĚŽ, inv. č. 403, kart. 135, listopad 1621.

(278) Podle údajů Františka Hrubého byl Zdeněk Žampach z Potnštejna katolíkem, na jeho statcích žilo 1285 poddaných, z nichž platil berni 18 zbrojních koní. HRUBÝ, F.: *Moravská šlechta roku 1619*, s. 147. Dále srov. D'ELVERT, Ch.: *Die Grafen und Herren Zampach von Potenstein*, s. 41–47; CHOCHOLÁČ, B.: *Hodonínské panství*, s. 59–70.

vlivnějších osob a navíc žádost byla podána v okamžiku, kdy ještě byla alespoň teoreticky otevřena možnost přechodu Ladislava Veleny ze Žerotína do císařského tábora a kardinál Dietrichstein s ním na toto téma vedl tajná jednání.²⁷⁹

Uvedené žádosti lze ovšem alespoň částečně ještě zařadit do kategorie restitucí, protože Zdeněk Žampach patřil mezi přívržence císaře, kteří povstalcům vězeli nejvíce v žaludku a který proto byl roku 1619 spolu s Valdešejnem připraven o veškeré své statky v zemi.²⁸⁰ Konkrétně žádost o Násedlovice ovšem byla Žampachem zdůvodněna jako kompenzace za proviant dodaný císařskému vojsku.²⁸¹ Jinak byl snad prvním „řádným“ žadatelem o moravské konfiskáty v lednu 1622 uherský šlechtic Emerich Czobor, který podal supliku o udělení libovolného nezadaného statku. Jako příhodné ve svém latinsky psaném listu císaři vyjmenoval konfiskované statky Strážnice, Veselí nad Moravou, Uherský Ostroh a Slavkov u Brna.²⁸² V převážné většině tedy šlo o statky ležící v blízkosti uherské hranice, jež se již v předbělohorském období stávaly častým předmětem zájmu uherské šlechty.²⁸³ Také on, podobně jako výše zmiňovaní pretendenti restitucí, svoji žádost zdůvodnil poškozením svého panství Holíč, ležícího zcela nedaleko na uherské straně zemské hranice. V případě Czobora již ovšem nelze hovořit o přímé restituci v právním slova smyslu, protože jeho panství nepodlehlo stavovské konfiskaci, ale bylo pouze poničeno některou z válčících stran, v jeho případě to mělo být vojsko Gabriela Bethlena.²⁸⁴

(279) Podle Františka Hrubého Ladislav Velen ze Žerotína dne 14. prosince 1620 opustil Brno a odjel do Olomouce. Zde se dodatečně přihlásil k mírové akci, kterou pořádala velká část moravské šlechty, jež zahájila jednání s Karlem Bonaventurou Buquoyem. Ladislav Velen žádal posléze o zprostředkování také svého příbuzného Karla st. ze Žerotína i Karla z Liechtensteina, jehož od mládí dobře znal jako svého souseda (Žerotínova Břeclav ležela vedle Liechtensteinova Lednice) a přítele. Liechtenstein však v té době již nejspíše myslel na získání Velenových statků, ačkoliv zřejmě zatím nikoliv na samu Břeclav. Další cestu ke smíru Ladislav Velen ze Žerotína podle Hrubého hledal ve zprostředkovaném jednání s Buquoyem a s kardinálem Dietrichsteinem na jaře a v létě roku 1621. (Jedním ze zprostředkovatelů byl opět Karel st. ze Žerotína.) HRUBÝ, F.: *Ladislav Velen ze Žerotína*, s. 102–107.

(280) MZA BRNO, A 3, Stavovské rukopisy, Památky sněmovní, sv. 7, fol. 154.

(281) MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 402, kart. 135, říjen 1621, a inv. č. 404, kart. 136, prosinec 1621, fol. 168–169.

(282) TAMTÉŽ, inv. č. 405, kart. 136, fol. 321.

(283) POKLUDA, Z.: *Majetek uherské šlechty v českých zemích*, s. 296–325.

(284) O tažení Gabriela Bethlena v oblasti jihovýchodní Moravy srov. TADRA, F.: *Beiträge zur Geschichte des Feldzuges Bethlen Gabors gegen Ferdinand II. im Jahre 1623*. AÖG 55, 1877; HRUBÝ, F.: *Bethlen Gabor o české emigraci 1622–1623*. ČČH 41, s. 572–582; CHOCHOLÁČ, B. – KNOZ, T.: *Století válek*, s. 191–210, zde s. 202–203; MATĚJEK, F.: *Morava za třicetileté války*, s. 106–108.

Zájemci o moravské konfiskáty velmi často císaře žádali o libovolný statek (v některých případech dal i císař Dietrichsteinovi pokyn v tom smyslu, že má být žadateli předán statek v určité hodnotě, např. libovolný statek pro Jana Kryštofa Unverzagta v ceně mezi 60 000 a 80 000 zlatých),²⁸⁵ anebo v suplice vyjmenovali několik volných statků připadajících pro ně v úvahu. Jinou možností bylo úsilí o přidělení konkrétního statku po určité potrestané osobě. Informace o potrestaných osobách se přitom v moravské šlechtické obci ústní a korespondenční formou roznesly okamžitě.²⁸⁶ Navíc, jak víme, existoval oficiální dokument, kterým byl císařem vyžádaný a kardinálem Dietrichsteinem sestavený seznam osob, které se neaktivněji podílely na povstání.²⁸⁷ Jména osob, jejichž statky se potencionálním žadatelům zdály být volné a bylo možno o ně usilovat, tedy byly více méně obecně známy. Někdy proto byly v žádostech přímo jmenovitě uvedeny osoby nacházející se v emigraci nebo osoby zemřelé, např. Ladislav Velen ze Žerotína, Zdeněk Brtnický z Valdštejna, Jindřich Vodický z Jemník.²⁸⁸ Tento poslední typ žádosti se v prvních letech konfiskačního procesu zpravidla uplatnil tehdy, pokud žadateli šlo o zvětšení jeho držav v dané geografické oblasti nebo jestliže žádal majetek po svém konkrétním nekatolickém příbuzném. Lze uvést alespoň jeden příklad za všechny: nejvyšší pražský purkrabí Adam ml. z Valdštejna a jeho syn Rudolf z Valdštejna se po uvěznění a úmrtí svého vzdáleného příbuzného Zdeňka Brtnického z Valdštejna pokusili pro sebe „zachránit“ jeho statky Brtnice a Moravské Budějovice. Ačkoliv měl Adam ml. z Valdštejna velké zásluhy o císařský trůn, s touto žádostí neuspěl, ještě větší zásluhy totiž měl císařský plukovník Rombaldo Collalto a zřejmě i Hanibal ze Schaumburga.²⁸⁹

(285) Pokyn k přenechání statků v hodnotě 60 000–80 000 zl. Kryštofu Unverzagtovi. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 411, kart. 138, červenec 1622.

(286) Téma potrestání viníků povstání a konfiskací se prakticky vzápětí po vydání příslušných právních aktů stalo velmi frekventovaným i v korespondenci Karla staršího ze Žerotína. REJCHRTOVÁ, N. (ED.): *Karel starší ze Žerotína. Z korespondence*. Praha 1982.

(287) HRUBÝ, F. (ED.): *Moravské korespondence a akta*. I, s. 183–192.

(288) O dům po Jindřichu Vodickém z Jemník požádal u lednu 1623 Rudolf z Valdštejna. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 417, kart. 140, leden 1623, fol. 67–68. Osoba Rudolfa z Valdštejna v dosavadní historiografii poněkud zaniká ve stínu svého otce Adama ml. z Valdštejna i svého bratra Maxmiliána z Valdštejna.

(289) O snaze Adama ml. z Valdštejna zachránit konfiskované statky Zdeňka Brtnického z Valdštejna psal císař v dopise kardinálu Dietrichsteinovi v listu z 18. 2. 1623: „...Adam von Waldstein, auf Hradeck, Lowositz, Seelowitz und Weißwasser, Obrister Landhofmeister unseres Erb Königstums Böhmeim, wegen seines in Mähren verhaftten Vetters Zdenieks von Waldstein confiscierte Güter, so ein Fideicomiß sein sollen...“ Kardinál Dietrichstein potom v odpovědi císaři upřesnil, že jde o panství Brtnice a Moravské Budějovice, z nichž první již bylo přiděleno Rombaldu Collaltovi, který má velké zásluhy a jemuž by jakékoliv další změ-

O první fázi podávání žádostí o konfiskáty lze hovořit do konce roku 1623, tedy přibližně do vydání „Konfiskačního a úpadkového protokolu“. Během jara roku 1622 se ze strany císařské dvorské komory začalo využívat moravských konfiskovaných statků jako výhodného zdroje prostředků pro nahrazování pohledávek nejrůznějších osob. Ani osoby, které měly u vídeňského dvora nejrůznější pohledávky, však nezískávaly moravské konfiskáty automaticky, ale musely o ně žádat. V dubnu 1622 bylo podáno hned několik různě zdůvodněných suplik. V části z nich nešlo ani tak o zisk statku, jako o splacení císařského dluhu. Císařská dvorská komora v té době rozhodla, že z konfiskací má být uhrazena pohledávka hraběnky Estery z Meggau na 300 000 zlatých, arcivévody Leopolda Rakouského na stejnou částku a Františka Tomáše Pernotta z Contencroy na 215 000 zlatých.²⁹⁰ Vedle toho se ovšem stále více začaly objevovat žádosti, jejichž pisatelům skutečně šlo o získání pozemkového majetku, resp. o zisk šlechtického dominia jakožto své budoucí ekonomické a sociální základny i reprezentačního symbolu. Mnozí ze šlechticů, kteří byli ve službách císaře nebo alespoň náleželi ke katolickému či prohabsburskému politickému táboru, tímto způsobem chtěli prezentovat svůj společenský i ekonomický vzestup. V první řadě se to týkalo příslušníků původní moravské šlechty, kteří se porážkou povstání náhle vyvihli do předních pozic. Za nimi následovali, byť v menší míře než v Čechách, nově přichozí šlechtici. Ti si dobře uvědomovali, že je Morava dostatečně bohatou zemí a že se navíc nachází v bezprostřední blízkosti centra monarchie.²⁹¹ Obojí jim poskytovalo možnost, aby využívali výhod ekonomického zázemí velkostatku a přitom se příliš nevzdálili od panovnického dvora. Z domácích šlechticů požádal v dubnu 1622 o přidělení celé řady konfiskátů Jiří z Náchoda na

ny přinesly velké potíže. Dále kardinál argumentoval proti Adamovi ml. z Valdštejna, že v tomto případě nemůže jít o žádný fideikomis. Navíc v tomto důležitém listu poukázal i na analogické případy a dokládal, že se na konfiskační proces žádná běžná fideikomisní pravidla nevztahují. Kardinál se k tomu ještě vrátil i v dalším dopise císaři, takže případ Brtnice měl charakter právního precedentu. TAMTÉŽ, inv. č. 418, kart. 140, únor 1623, fol. 42–46. O osobnosti Rombalda Collalta dosti podrobně pojednal BALCÁREK, P.: *Dobyvatel Mantovy*. SMK '90, 1990, s. 76–92.

(290) Zřejmě není náhodou, že ve všech uvedených případech šlo o vysoké částky a zároveň o pohledávky osob, které buď přímo patřily k habsburskému dvoru, nebo mu byly velmi blízké. „...An Fürst von Dietrichstein de dato den 25ten Octobris 1622, daß er den Frauen Ester Gräfin von Meggau die Herrschaft Lumpenburg, samt der verhandelnen Farnuß und Festung in Abschlag...“ HKA WIEN, G 140, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, září 1622, fol. 88.

(291) K tomu například srov. skutečnosti uvedené v deníku Adama ml. z Valdštejna. Vyplývá z nich, jak Valdštejn při svém pobytu ve Vidni využíval své jihomoravské židlochovické panství jako společenského i ekonomického zázemí svého vídeňského domu. KOLDINSKÁ, M. – MATA, P. (EDD.): *Deník rudolfínské dvůřana*.

Lysicích.²⁹² Tento někdejší evangelický šlechtic a zeť Karla staršího ze Žerotína patřil mezi muže s největšími zásluhami o vítězství císařské strany, což se podle jeho názoru mělo vedle výše popisovaných restitucí projevit i v majetkových ziscích. Není ovšem vyloučeno, že určitý vliv na formulování uvedené žádosti měl i Náchodův tchán Karel starší ze Žerotína, s nímž jeho zeť nepochybně podobné závažné záležitosti konzultoval.²⁹³ Mezi dominii, které Jiří z Náchoda v listu adresovaném císaři uvedl, se vyskytují i některé statky Žerotínových příbuzných.²⁹⁴ Samozřejmě může jít o shodu okolností daných především finančními vztahy uvnitř moravské šlechty, mohlo by se ovšem jednat také o nepřímou snahu „zachránit“ statky pro rod. K podobným postupům později přistoupil Karel starší ze Žerotína ještě několikrát, zpravidla ve spolupráci se svým švagrem a nejvyšším českým purkrabím Adamem mladším z Valdštejna. Jindy k podobnému účelu využil jiného svého příbuzného, valašskomeziříčského pána Baltazara ze Žerotína.²⁹⁵ V tomto případě Jiří z Náchoda žádal o brněnské domy Zdeňka Brtnického z Valdštejna nebo Ladislava Veleny ze Žerotína. Mezi dalšími navrhovanými dominii byla Lomnice u Tišnova. Také ona na počátku 17. století po určitou dobu náležela Karlu staršímu ze Žerotína, byť v době konfiskací byl jejím držitelem Fridrich z Kounic. Kromě toho lomnické panství sousedilo s Náchodovým dosavadním lysickým dominiem. Dále Jiří z Náchoda suplikoval o statky Nové Město na Moravě a Bys-

(292) O osobnosti Jiřího z Náchoda ODLOŽILÍK, O.: *Karel starší ze Žerotína*, s. 35; JANAČEK, J.: *Valdštejnova pomsta*, s. 186.

(293) Korespondence mezi Žerotínem a Náchodem byla i v pobělohorském období stále dosti častá. ZA OPAVA, prac. Olomouc, Rodinný archiv Žerotínů, Kopíř českých listů Karla st. ze Žerotína, inv. č. 403, kn. 29. REJCHRTOVÁ, N. (ED.): *Karel starší ze Žerotína, z korespondence*.

(294) Jiří z Náchoda žádal o statek Lomnice u Tišnova, jenž kolem roku 1600 krátce patřil Karlu st. ze Žerotína, a o dům po Ladislavu Velenovi ze Žerotína v Brně. Dále ve své supplice žádal o statky po Pertoldu Bohobudovi z Lipé (Moravský Krumlov), Fridrichovi z Kounic (zmiňovaná Lomnice), Adamovi z Víckova (Čejkovice) a Janu Bernardovi z Kunovic (Uherský Ostroh). Všichni jmenovaní moravští šlechtici, snad s výjimkou Fridricha z Kounic, byli prostřednictvím Žerotínů s Jiřím z Náchoda spřízněni, jak dosvědčuje i jeho suplika císaři z dubna 1622. Své nároky zdůvodnil mimo jiné tím, že mu zmiňovaní šlechtici ještě před povstáním dlužili peníze: „...wasmassen Pertold Bohobud von Leip auf Crumau, Friedrich von Kaunitz auf Lomnitz, Hanns Bernhard von Kunowitz auf Ostrow und Adam von Vickow auf Cejkowitz, laut gefertigen und immer habenden Landbrauchtigen Schuldbriefen samt ließ dato umgestalteten interechte nur ein gewisse Summa Geld Schulden sein, welche ihnen nach vorgeschenen Rebellion außer die von Vickow gesehen worden...“ MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 408, kart. 137, duben 1622, fol. 89–90. V tomto období žádal analogicky o statky svých příbuzných Pertolda Bohobuda z Lipé a Zdeňka Brtnického z Valdštejna také Adam ml. z Valdštejna. TAMTĚŽ, inv. č. 417, kart. 140, leden 1623, fol. 136–140 a inv. č. 418, kart. 140, únor 1623, fol. 42–46.

(295) KNOZ, T.: *Državy Karla staršího ze Žerotína*, s. 190–217.

třice nad Pernštejnem.²⁹⁶ Z výběru statků je patrné, že i Jiří z Náchoda (podobně jako Emerich Czobor a mnozí další zájemci) postupoval při výběru panství dosti systematicky. Vedle základní podmínky, že panství muselo být konfiskováno ještě v tomto úvodním období konfiskačního procesu, zpravidla přistupoval předpoklad emigrace nebo úmrtí původního držitele. Tím se mělo předejít možnosti, že by byl tento držitel nakonec nějakým způsobem omilostněn a zmiňovaný statek z konfiskací vyňat. Během pobělohorských konfiskací k podobné situaci v některých konkrétních případech skutečně došlo a císařská dvorská komora jen těžko nacházela jejich řešení prostřednictvím různých typů kompenzací. Dalším nepsaným předpokladem bylo, že žadatel nenavrhoval statky zcela libovolně. Obvykle bylo v jeho samém zájmu projevit zájem o takové statky, které alespoň relativně dobře znal a které se také nacházely v geografické oblasti, kde ležela jeho někdejší dominia. Nebylo to samozřejmě zcela nezbytnou podmínkou, nicméně alespoň představitelé těch šlechtických rodin, které na Moravě držely některá panství již před bělohorskou bitvou, tímto způsobem postupovali. Bylo samozřejmě v jejich zájmu, aby případně nově nabyté majetky mohli co nejrationálněji spravovat. Navíc zdůvodněním, že jde o rozšíření původních držav, nabývala jejich žádost na důvěryhodnosti i v očích panovníka a jeho fiskálních úředníků. Ti totiž vzhledem k obecnému zájmu o ekonomickou sanaci monarchie uvažovali i o příštích osudech konfiskovaných statků, z nichž bylo potřeba splácet mnohdy velmi značné dluhy. To bylo samozřejmě možné tehdy, když panství začalo co nejrychleji hospodářsky prosperovat a nestalo se předmětem mnohanásobných prodejů a finančních spekulací. Snad právě z tohoto důvodu bylo v červnu 1622 vydáno dobrozdání o možnosti odměňovat zasloužilé osoby statky na Moravě.²⁹⁷

(296) Panství Nové Město na Moravě bylo konfiskováno Vilémovi Dubskému z Třebošovic, panství Bystřice nad Pernštejnem Janu Čejkovi z Olbramovic. HRUBÝ, F.: *Moravská šlechta r. 1619*, s. 143, 148; SLOVÁK, J. (ED.): *Moravský konfiskační protokol*, s. 7, 35–36.

(297) Velmi typickou žádostí o přidělení konfiskátů tohoto druhu je žádost Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic o statky Dřevohostice, Bystřice nad Pernštejnem a Prusinovice. Lobkovic se odvolává na zásluhy svého bratra, zemského hejtmána Ladislava z Lobkovic, zároveň však argumentuje polohou statků vedle jeho panství v Holešově, což umožňuje vytvoření rozsáhlé državy a její rychlou ekonomickou i společenskou konsolidaci. Všechny zúčastněné strany konfiskačního procesu s touto skutečností počítaly, aniž ji ve vzájemné korespondenci musely obzvláště zdůrazňovat. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 417, kart. 140, leden 1623, fol. 48–54. Srov. KNOZ, T.: „*Hastýn je bora a les*“, s. 154–155. Dobrozdání o možnosti odměňovat zasloužilé osoby konfiskáty MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 410, kart. 137, červen 1622.

První souboje o přidělení konfiskátů

Žádosti o konfiskáty z prvního období prokazují některé shodné nebo analogické rysy. V danou chvíli ještě nebylo zcela jasné, jaký bude o konfiskované statky zájem a za jakých okolností bude možno statky získat. O některé konfiskáty navíc usilovalo více osob, takže dosavadní souputníci v císařově politickém táboře se nejednou stali v honbě za konfiskovanými statky ostře proti sobě argumentujícími soky. Na Moravě se nekonaly žádné dražby konfiskátů, a tak alespoň v této etapě rozhodovalo politické postavení žadatele a ekonomický kalkul císařské dvorské komory. Několikrát výše zmiňovaný Jiří z Náchoda ve svých žádostech z dubna 1622 velmi podrobně vysvětluje, proč žádá právě o konkrétní statky. Vyjmenovává své válečné zásluhy, z nichž mu podle jeho vlastního vyjádření vyplývá nárok na vyplacení částky 60 000 zlatých rýnských. Značné pohledávky údajně měl u některých moravských povstalců: Pertolda Bohobuda z Lipé na Moravském Krumlově, Fridricha z Kounic na Lomnici, Jana Bernarda z Kunovic na Uherském Ostrohu, Adama z Víckova na Čejkovicích. Pro státní pokladnu, na niž dluhy rebelů vážnoucí na konfiskovaných statcích přešly, by tedy podle jeho vyjádření bylo výhodné, aby mu s patřičnou slevou umožnila koupi některého z uváděných statků. Jiří z Náchoda v listu císaři navrhl poměrně složité finanční operace, jejichž prostřednictvím by bylo možno jeho nároky uspokojit. Provedl podrobné kalkulace a přepočty, týkající se výše zmiňovaných dominií Lomnice (Náchodem uváděná cena 50 000 zlatých moravských), Bystřice nad Pernštejnem (18 000 zlatých moravských) a Nového Města na Moravě (21 000 zlatých moravských), resp. brněnských domů Ladislava Velena ze Žerotína a Zdeňka Brtnického z Valdštejna. Později Jiří z Náchoda ještě požádal o panství Moravské Budějovice.²⁹⁸

Ačkoliv byly politické i vojenské zásluhy Jiřího z Náchoda o vítězství císařských nad stavovským povstáním neoddiskutovatelné, jeho majetkové nároky na počátku dvacátých let nebyly u kompetentních orgánů přijaty nikterak pozitivně. Jedním z důvodů může být konkurence v zájmu o konkrétní konfiskáty. Panství Lomnice u Tišnova bylo již v prosinci roku 1622 s konečnou platností přičteno jinému důstojníkovi císařské armády, který se na vídeňském dvoře těšil velké přízni, Seifriedu Kryštofu Breunerovi ze Stubingu.²⁹⁹ Kupní smlouva byla přitom podepsána na 40 000 zla-

(298) MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 408, kart. 137, duben 1622, fol. 90–91.

(299) Seifried Kryštof Breuner ze Stubingu (1569–1651), pán na Asparn an der Zaya a Staatzu v oblasti dolnorakouského Weinviertlu (tedy nedaleko rakousko-moravských hranic), náležel k nejvěrnějším představitelům prohabsburské politiky v řadách rakouské šlech-

tých moravských, tedy níže, než si je cenil Náchod.³⁰⁰ V soutěži o dům Zdeňka Brtnického v Brně se s Náchodem utkal Rudolf z Valdštejna, který argumentoval příbuzenským vztahem s potrestaným moravským rebelem. Nakonec ovšem dům nezískal ani jeden z nich. Na panství Nové Město na Moravě si dělal dokonce nárok sám kardinál Dietrichstein a také ho bez potíží dosáhl. Velký souboj byl sveden také o panství Moravské Budějovice. Mezi zájemci byli kromě něj i Althann, Collalto a Thurn. Jako největší konkurent se nakonec ukázal císařský plukovník Rombaldo Collalto.³⁰¹ Náchod byl odmítnut i jako zájemce o dům Viléma Muňky z Ivančic v Brně. Když v prosinci 1623 šlo o přidělení jimramovského statku, vyjádřil se dokonce císař Ferdinand II. v tom smyslu, že by bylo záhodno dát před Náchodem přednost „Reichspfennigmeisterovi“ Štěpánu Schmidtovi z Freihofenu.³⁰² Vezme-li se v úvahu, že Freihofen byl luteránem a Náchod v té době již konvertitou, vypovídá to o komplikovanosti a nejednoznačnosti celého konfiskačního procesu. Jiří z Náchoda se tedy nakonec musel spokojit pouze s přidělením statku Bystřice nad Pernštejnem, který ovšem měl z dominií, jež si na počátku vyhlédl, nejnižší hodnotu.³⁰³ Přidělení tohoto konfiskátu bylo zdůvodněno jako jeho odškodnění za služby císaři, mimo jiné za finanční půjčky. Neúspěšnost Jiřího z Náchoda jako pretendenta na zisk konfiskátů se projevila i v jeho poněkud rozhořčeně formulovaných námitkách z listopadu 1623 proti udělení statku Slavětic pardonovanému povstalcí Vítu Jindřichu z Thurnu jako náhrady za jeho vlastní statek Vlasati-

ty. Studoval v Padově a v Sieně. Poté se stal dvořanem a úředníkem několika rakouských zeměpánů. Jako finanční odborník byl například po jistou dobu prezidentem dolnorakouské komory. V době porážky stavovského povstání byl nejen císařským plukovníkem, ale také prezidentem císařské dvorské komory, ve druhé polovině dvacátých let místodržitelem v Dolních Rakousích, a v letech 1619–1651 také členem císařské tajné rady. Proto patřil k nejvyššímu okruhu osob zasvěcených do konfiskačního procesu. SCHWARZ, H. F.: *The Imperial Privy Council*, s. 210–211.

(300) Postoupení většiny panství Lomnice Seifriedu Kryštofu Breunerovi na základě císařova rozhodnutí v Řezně 3. prosince 1622: „...dass dem wohlgebornen unseren geheimen Rath, Camerer Seifrieden Christophen Breunern, Edlen Herrn von Statz, verkauften und bereit eingeworfen Gut Lomnitz daselbst in Mähren in Gehorsamb zugeschrieben, und benebens der Collatur halber angedeutet haben...“ MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 416, kart. 140, prosinec 1622, fol. 24–26.

(301) TAMTÉŽ, inv. č. 417, kart. 140, leden 1623, fol. 67–70. Panství Brtnice nakonec ovšem získal Rombaldo Collalto a panství Moravské Budějovice Hanibal ze Schaumburgu.

(302) Na základě císařova příkazu kardinálu Dietrichsteinovi byl postoupen konfiskovaný jimramovský statek Štěpánu Schmidtovi, který dostal přednost před Jiřím z Náchoda. TAMTÉŽ, inv. č. 428, kart. 142, prosinec 1623.

(303) SLOVÁK, J. (ED.): *Moravský konfiskační protokol*, s. 5. Bystřice nad Pernštejnem byla oceněna na 31 815 zl. mor., ale Jiřímu z Náchoda prodána za pouhých 18 000 zl., tedy podle jím připraveného rozpočtu.

ce, který byl již mezitím konfiskován a prodán jinému držiteli. Podobný charakter ostatně měla i jeho stížnost na řádění vojáků na jeho statcích.³⁰⁴

Nijak obzvláště úspěšným žadatelem o přidělení konfiskátů nebyl ani další z někdejších spojenců Albrechta z Valdštejna, Jan Kavka z Říčán, na Broumově a Vlachovicích.³⁰⁵ V květnu 1623 suplikoval Kavka o přidělení majetku po svém poručenci Vilému Bohuslavu Žabkovi a byl vzápětí císařem vyzván k důkladnějšímu doložení svých nároků. Jan Kavka z Říčán si ovšem dělal nároky především na veškerá východomoravská panství po pánech z Kunovic. Kavka si byl svým nárokem jistý a neváhal ho připomínat při žádné vhodné příležitosti. Přednost ovšem dostal Gundakar z Liechtensteina. Ten o zmiňované statky Kunoviců požádal již v polovině roku 1622, v červenci 1622 proběhla zásadní jednání s císařem a po určité době mu byly skutečně proti zaplacení poskytnuty. V první řadě šlo o panství Uherský Ostroh, ale i o ostatní panství pánů z Kunovic. Liechtenstein později pojal záměr Uherský Ostroh začlenit do svého (nakonec ne příliš úspěšně založeného) jihomoravského knížectví.³⁰⁶

Jako poněkud méně vyhocený se jeví být souboj o Nové Syrovice. Zde ovšem přicházeli u úvahu dva zájemci z okolí panovníka: císařský dvorský válečný rada Gerhard z Questenberga a císařův osobní lékař Adam Gabelkover z Gabelkoven, který zároveň reprezentoval skupinu Ferdinandových nejbližších (byť hodností v aristokratické společnosti nikoliv nejvýše postavených) dvořanů. Ferdinand II. vyzval Dietrichsteina, aby místo Nových Syrovic nabídl Questenbergovi jiný moravský konfiskát.³⁰⁷ Gerhard z Questenberga se navíc na Moravu přijel osobně podívat a zřejmě i na základě této návštěvy dal před Novými Syrovicemi přednost Jaroměřicím nad Rokytnou. Za přidělení statku Gabelkoverovi se ostatně

(304) MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 427, kart. 142, prosinec 1623.

(305) TAMTĚŽ, inv. č. 406, kart. 136, únor 1622, fol. 12.

(306) „Kaiserliche Verschreibung für Gundaker von Liechtenstein de dato am 13ten Juli Anno 1622 [...] wir ihnen dreien per Commissarien hingefallenen Herrschaften Ostra, samt den Khunowischen Gütern, und Weseli...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reihe, červenec 1622, fol. 69v. O tomto postupu dosti podrobně WINKELBAUER, T.: *Fürst und Fürstendiener*. Gundaker von Liechtenstein, ein österreichischer Aristokrat des konfessionellen Zeitalters. Wien – München 1999, s. 338–354.

(307) „...Sie solchen Unserer Resolution, und Verordnungen dabey Wir es dan nochmahls verbleiben lassen, nunmehr würlkliche Volziehung geleisthaben werden, wann Wir aber den Gerhardten von Questenberg als welcher sich um dieses Gut gleichfals gehorsambist angemeldet, nicht weniger ein gnädigster Erwegung seiner und bis daher unterthänigist erwiesen, getreuen mühsamen, und nützlichen Dienst gnädigist gern gefallen sehen wolten. Als begehren Wir an EL hiemit gnädiglich, sie unbeschwert dahin bedacht seyn, und ihne von Questenberg das erste Gut, so zu verkhaufen und ihme annehmlich und gefällig seyn möchte...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reihe, kn. 333, únor 1623, fol. 132v.

přimlouval i Gundakar z Liechtensteina. Dne 10. prosince 1622 poslal císař z Řezna list kardinálu Dietrichsteinovi, v němž sděloval podmínky, za nichž mohlo ke kontraktu s Gabelkoverem dojít. Lékař měl za konfiskát zaplatit císařské dvorské komoře 40 000 zlatých. Na místo měli být ovšem ještě před tím vysláni komisaři, kteří měli pořídit ocenění. Teprve potom mělo být dominium uvolněno a při předání měly být vyhotoveny veškeré obvyklé dokumenty.³⁰⁸ Ještě 31. ledna 1623 psala císařská dvorská komora císařovým jménem urgenci, podle níž měl Dietrichstein zajistit co nejrychlejší uvolnění panství pro Gabelkovera.³⁰⁹ Nakonec byly Nové Syrovce v únoru 1623 přiděleny, taxovány a posléze v červnu roku 1623 předány doktoru Gabelkoverovi.³¹⁰ Obecně platí, že níže postavení císařští úředníci a chráněnci žádali statky menšího rozsahu a při svých žádostech se mohli opírat o panovníkovu autoritu. Další císařský osobní lékař, doktor Tomáš Mingoni, podobným způsobem v srpnu roku 1623 získal někdejší dům jednoho z předáků povstání, Viléma z Roupova, ve Znojmě.³¹¹ Později začali o drobnější statky na Moravě usilovat i další Ferdinandovi dvořané. Například dvorský zlatník Filip Holbein nebo dvorský historik Šebestián Forteguerra.³¹²

Podpora žádostí císařských důstojníků a úředníků

Císař Ferdinand II. v konfiskačním procesu zpravidla vycházel vstříc svým důstojníkům. Tato skutečnost jednak v obecné rovině odrážela důležitost armády na počátku třicetileté války, jednak vypovídá o malé schopnosti císaře pravidelně platit důstojníkům služné. Také nižší důstojníci si navíc často nacházeli k panovníkovi a jeho okolí neformální přístup. Klasickým příkladem z počátku dvacátých let může být případ Karla Villingera ze Schönenbergu a jeho žádosti o panství Račice. První císařova rezoluce v jeho prospěch byla vydána 25. ledna 1623, další přepis Dietrichsteinovi

(308) „An Fürst von Dietrichstein, daß er Adam Gabelkover Gut Sirowitz nach vergangenener Schlagung einantwortete, und darinen berichte...“ TAMTÉŽ, prosinec 1622, fol. 95v.

(309) „Befehl an Fürst von Dietrichstein, de dato in Regensburg am 31ten Januariis Anno 1623, dem Adamen Gabelkover das Gut Sirowitz als bald einzuraumen...“ TAMTÉŽ, leden 1623, fol. 125.

(310) „An Fürst von Dietrichstein de dato am 12ten Juni Anno 1623, wegen Überschickung des Kauf-Schlusses, und Schätzung des Guts Sirowitz, so dem Adam Gabelkover IM Leib-Medico einzuraumen verwilligt worden...“ TAMTÉŽ, červen 1623, fol. 179.

(311) „An Leo Burian Berka von Duba de dato den 25ten Augusti 1623, dass er das Ruppaische Haus in Znaim taxiren, Ratification einräumen lassen...“ TAMTÉŽ, srpen 1623, fol. 205v.

(312) MZA BRNO, Rodinný archiv Dietrichsteinů, Korespondence kardinála z Dietrichsteina, kart. 432, Forteguerra, Šebestián, 1624–1630.

dne 1. března téhož roku. Císař projevil značnou lítost nad škodami, které Villinger utrpěl. Náhrada za tyto škody měla být poskytnuta ve formě odpisu z taxační ceny dominia.³¹³ S podplukovníkem Tomášem Cerbonim byla 28. prosince 1622 podepsána a císařem ratifikována kupní smlouva na západomoravské panství Sádek, za něž měl zaplatit 60 000 zlatých moravských. Částečně tak měla být uhrazena částka, kterou Cerboni vydal na císařovu cestu do Řezna na přelomu let 1622 a 1623.³¹⁴ Cerboni se ovšem těšil nejen přízni panovníka, ale také kardinála Dietrichsteina. První návrh na přiřčení Sádku tomuto muži vyšel totiž z pera moravského kardinála, a to v listopadu 1621, tedy celý rok před zakončením jednání. Tehdy se ještě samozřejmě o splácení císařovy řezenské cesty nemluvalo; argumentace byla změněna až dodatečně.³¹⁵ Stejný postup se týkal také podplukovníka Tiefenbachova pluku Jana Wanglera a jeho žádosti o statek Dřínov.³¹⁶ O panství Střílky s vesnicí a dvorem Zástřizly požádal a kupní sumu 16 000 zlatých byl ochoten zaplatit podplukovník Alexander Haugvic z Biskupic. Ani tato žádost u císaře a jeho úřadů nevyvolala žádné pochybnosti – „*Bedencken*“, neboť tak měla být oceněna Haugvicova věrná služba dvoru. Lidé spjatí s dvorem a s armádou měli o zisk statků na Moravě značný zájem.³¹⁷ Blízkost Vídně jim totiž zajišťovala kontakt s císařským dvorem a venkovský statek jim navíc mohl sloužit jako ekonomické zázemí pro každodenní život v metropoli (pomineme-li případy, kdy žadatel kupoval statek se záměrem okamžitě ho se ziskem prodat). Podobné důvody lze hledat i u žádosti sekretáře císařské válečné rady Ferdinanda Katzensteina

(313) „An Fürst Dietrichstein, de dato Iten Marti Anno 1623, dass H. Karl Villinger das Gut Ratschitz pro 8 000 fl. gr. eingeben, das übrige aber aus Gnaden nachzusehen verwilliget worden...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, březen 1623, fol. 136.

(314) „An Dietrichstein de dato in Regensburg am 28ten Decembris Anno 1622, welcher gestalten IM dem mit Thomasen Cerbon um das Gut Sadek pro 60/m Gulden Mährisch geschlossenen Kauf-Contract ratificiret.“ TAMTÉŽ, prosinec 1622, fol. 102. Tomáš Cerboni byl na počátku 20. let 17. století císařským „Obrist-Leutenantem“.

(315) Návrh kardinála Dietrichsteina na přiřčení velkostatku Sádek Tomáši Cerbonimu. MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 403, kart. 135, listopad 1621.

(316) „Kaiserlicher Befehl an Berka von Duba de dato am 27ten Septembris Anno 1623, dass dem Obrist Leutenant Johann Wanglern das Gut Drzinow in Markgrafsthum Mähren nach publicierten Sentenz würklich eingeräumt werden solle.“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, září 1623, fol. 220.

(317) „An Berka de dato 28ten Septembris Anno 1623, daß IKM wid. dem mit dem Obrist Leutenant Alexander Haugwitz, um das Gut Strzilek samt dem Dörfel und Mayerhof Zastrzilz pro 16 taus. fl. geschlossenen Kauf gnaden kein Bedenken, benebens berichten solle, was IKM davon zuständig, so er v. Haugwitz zu Gnad praetendiret.“ TAMTÉŽ, září 1623, fol. 221.

o nějaký „stateček“ na Moravě. Podobně zněla i žádost svobodného pána Gottfrieda Falbenhaubta.³¹⁸

Na podzim roku 1622 a v první polovině roku následujícího bylo rozhodnuto o velkém počtu rozdělení konfiskovaných statků. I při rezignování na statistické vyhodnocení pobělohorských konfiskací lze hovořit o rozhodujícím období v procesu předávání konfiskátů. Pavel Kryštof z Liechtensteina-Castelkornu získal bez jakýchkoliv sporů panství Kunštát.³¹⁹ Pro nejvyššího sudího Markrabství moravského, dlouholetého příslušníka procísařské strany, Lva Buriana Berku z Dubé a jeho sestru Kunu Johanu z Kunovic (ta údajně o veškerý majetek přišla během rebelie) byl určen statek Dačice a dokonce i dům Jindřicha Vodického z Jemník v Brně, který byl jen krátce předtím odepřen Rudolfovi z Valdštejna. V případech Dačic i brněnského domu byla nejprve poslána suplika císaři Ferdinandovi II. a ten se obratem dotázal gubernátora Dietrichsteina na jeho názor. Berka mohl být spokojen. Císař s Dietrichsteinem se totiž rychle shodli na řešení jeho případu, což umožnilo velmi rychlý převod požadovaných statků a nemovitostí na jeho osobu.³²⁰ Ani Rudolf z Valdštejna, jehož prostřednictvím se na Moravě angažoval jeho otec Adam, nakonec však nevyšel zcela naprázdno. Nabyvatelů konfiskátů byla celá řada a v polovině roku 1623 se zdálo, že má proces předávání statků svou nejvýznamnější fázi za sebou. Zásadní podmínky k proměně země byly splněny.

Kromě vojenských velitelů a dvořanů se značně prosazovali také obchodníci a finančníci. Do této kategorie patřil i vídeňský obchodník italského původu a císařský komorní rada Jeroným Bonacina, tedy někdejší přítel a stálý obchodní partner Karla staršího ze Žerotína. Ten se těšil obzvláštní přízni Ferdinanda II. a dokázal z toho vytěžit jak kariérní postup, tak i značné majetkové zisky. V první fázi konfiskací to byl především zisk vesnice Dobromilice na střední Moravě, jež k roku 1605 patřila Anežce Bítovské a roku 1619 rytíři Jiřím Flottovi z Bokštejna, ale propadla konfiskaci pouze z jedné poloviny.³²¹ Bonacina se zavázal za statek řádně zaplatit 30 000 zlatých moravských, nicméně před předáním statku musely být nejdříve vyřešeny majetkové nároky dcery původního držitele a podle zemského zvyku musely být naplněny veškeré podmínky převodu. V případě, že by se vzhledem k právní složitosti dané kauzy při jejím projednávání

(318) MZA BRNO, G 140, Rodinný archiv Dietrichsteinů, inv. č. 421, kart. 141, květen 1621, fol. 9–14.

(319) Pokyn k přidělení Kunštátu hraběti Kryštofu Pavlovi z Liechtensteina-Castelkornu. TAMTÉŽ, inv. č. 413, kart. 139, září 1622.

(320) TAMTÉŽ, inv. č. 417, kart. 140, leden 1623, fol. 104–108.

(321) MZA BRNO, E 6, Benediktini Rajhrad, sign. H b 12, kart. 179, Poznamenání všech pánův obyvatelův zemských kraje Olomouckého; HRUBÝ, F.: *Moravská šlechta roku 1619*, s. 148.

vání objevily tak velké překážky, jež by zcela překazily prodej statku Bonacinovi, měl se kardinál Dietrichstein (kterého v daném okamžiku zastupoval nejvyšší zemský sudí Lev Burian Berka z Dubé) postarat o stejně hodnotnou náhradu. Císaři měla být v této věci podána podrobná zpráva, aby mohl po zvážení všech okolností vydat konečnou rezoluci. K dalšímu vyjasnění situace v případě Dobromilic mělo ostatně dojít již v lednu roku 1624. Dne 13. ledna vydal Ferdinand II. Dietrichsteinovi pokyn, aby byl statek taxován a posléze co nejdříve postoupen ve prospěch Jeronýma Bonaciny.³²²

(322) „An Leo Burian Berka de dato am 25ten Augusti Anno 1623, wegen Bereit- und Taxierung des Dorfs Dobromilitz, und Erinnerung desselben auf IKM Ratification den Hieronymus Bonacina...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 333, srpen 1623, fol. 260.